

Govor Visokog predstavnika Međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu, Wolfganga Petritscha, pred Vijećem za opšte poslove EU

Gospodine predsjedniče, vaše Ekselencije, kolege,

Veliko mi je zadovoljstvo što sam danas s vama. Prošlo je duže od dvije i po godine od kada sam preuzeo dužnost visokog predstavnika, u avgustu 1999. Opštepoznata je činjenica da je situacija u Bosni i Hercegovini i u širem regionu u to vrijeme bila znatno drugačija od one u kojoj se danas nalazimo. U Jugoslaviji i Hrvatskoj vladali su režimi koji su ovu regiju gurnuli u rat. U Bosni i Hercegovini pristalice ovih režima su se i dalje održavali na vlasti, a mnogi su zahtjevali uvođenje međunarodnog protektorata. Ustvari kada sam ja stigao u Sarajevo tek je bio okončan rat na Kosovu. Izbjeglice nisu imale puno nade da će se vratiti u svoje domove, ekonomska reforma bila je samo puka želja, a novoosnovane državne institucije bile su u opasnosti da postanu nebitne i zapadnu u letargiju.

Ukratko, stanje je obećavalo malo u smislu velikih promjena, a međunarodna zajednica dovela je sebe u situaciju u kojoj je pokušavala da učini previše u prevelikom broju oblasti. Postojala je hitna potreba da se promijeni težište našeg djelovanja, kako bi se ubrzala provedba mirovnog sporazuma.

Na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja članica Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira u septembru 1999. godine u New Yorku, te na Konferenciji za implementaciju mira održanoj u Briselu u maju 2000., potvrđeni su prioriteti za moj rad u tri ključne strateške oblasti:

Prije svega, ekonomska reforma, zasnovana na stvaranju jedinstvenog ekonomskog prostora, s ciljem izgradnje ekonomije koju će pokretati investicije umjesto međunarodne pomoći. Bosna i Hercegovina se u tom smislu mora osamostaliti.

Drugo, povratak izbjeglica – da bi se osiguralo ispunjenje osnovne obaveze koju je međunarodna zajednica preuzela na sebe, odnosno da se uklone posljedice etničkog čišćenja.

Treće, jačanje institucija – s ciljem usvajanja i provođenja reformi koje su od suštinske važnosti da bi BiH funkcionirala kao normalna država. Nakon 11. septembra svi smo postali bolno svjesni posljedica do kojih dolazi zbog slabih ili problematičnih država. Pitanje izgradnje efikasnih institucija, na koje se može računati, tako je dobilo dodatni značaj – Afganistan je samo najnoviji primjer problematične države. Bez pravih institucija borba protiv terorizma i kriminala, i, s druge strane, borba za vladavinu zakona ne može niti početi.

I konačno – podrška svim tim oblastima pružena je i u obliku pojačanih napora na osiguranju vladavine zakona u cijeloj Bosni i Hercegovini, bilo da je riječ o povratu imovine, krivičnom gonjenju kriminalaca, ili rješavanju poslovnih sporova.

Na samom početku svoga mandata ja sam uveo koncept “odgovornosti” – s ciljem ublažavanja “sindroma zavisnosti” Bosne i Hercegovine te davanja podsticaja domaćim akterima da počnu izvršavati sopstvene obaveze. U to doba, veliki broj intelektualaca u BiH na to je gledao sa skepsom. Oni su umjesto toga tražili od mene da uspostavim pravi protektorat! No, danas su zvaničnici međunarodne zajednice svjedoci zdravog ponosa probuđenog među istim tim građanima Bosne i Hercegovine – i u tome vidim dokaz da ti ljudi posjeduju istinsku volju da se pozabave sopstvenim problemima i preuzmu odgovornost za budućnost svoje zemlje.

Tek kada se osvrnemo iza sebe, uviđamo koliko smo daleko

odmakli. Siguran sam da ćete se složiti da su promjene bile dramatične. Prije dvije i po godine Milošević je još uvijek držao u svojim rukama konce smrti i razaranja, tako da se ljudi izbjegli iz gradova u dolini rijeke Drine, koji su uspjeli pobjeći pred njegovim masakrima, nisu mogli vratiti u svoje domove. Danas se Miloševiću sudi za zločine počinjene u Podrinju i drugdje, a u gradove kao što je Bijeljina, Višegrad ili Zvornik vraćaju se njihovi prijašnji stanovnici. Zajedno sa sveukupnim političkim promjenama do kojih je također došlo i u Hrvatskoj, promjena težišta međunarodnog angažmana igrala je veliku ulogu u osiguranju stvarnog napretka u provedbi Mirovnog sporazuma iz Daytonu i Pariza.

Želio bih da iskoristim ovu priliku da svima vama zahvalim za vaš velikodušni i kontinuirani doprinos ponovnoj izgradnji ovoga ratom razorenog dijela jugoistočne Evrope. Saradnja mog Ureda sa Komisijom bliža je no ikada ranije, a naše konsultacije o CARDS programu za BiH predstavljaju primjer kako Evropska komisija može bitno doprinijeti međunarodnom mirovnom angažmanu, istovremeno radeći na ostvarenju sopstvenih ciljeva. Moj Ured će, s druge strane, učiniti sve što je u njegovoj moći da pruži podršku i pomoć procesima koje vodi Evropska unija, kao što je ispunjenje uvjeta sadržanih u smjernicama EU (*EU road map*), što će, nadam se, dovesti do sklapanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, u ne tako dalekoj budućnosti.

U svoje lično ime, želio da se zahvalim komesaru Chrisu Pattenu, generalnom sekretaru i visokom predstavniku Javieru Solani i njihovim timovima, kao i svim zemljama koje su predsjedavale Evropskom unijom, te svima drugima koji su mi pružili tako veliku podršku za vrijeme moga mandata.

U svom posljednjem obraćanju ovom skupu govorio sam o postojanju suštinske potrebe da prisustvo Evropske unije u Bosni i Hercegovini postane vidljivije. Kako iz bosanskohercegovačke tako i iz regionalne perspektive, buduća misija policijskih snaga predstavlja jedinstvenu priliku za afirmaciju namjere Evropske unije da bude vodeći politički faktor i pomogne strukturalnu reformu koja je ključna za proces evropeizacije. Također pozdravljam činjenicu da su u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova uzeti u obzir i bitni sigurnosni interesi EU. Ukoliko se problemi ove zemlje ne riješe u samoj Bosni i Hercegovini, nema sumnje da će ti problemi

biti izvezeni u vaše - odnosno naše - zemlje, bilo da je riječ o ilegalnoj imigraciji, organiziranom kriminalu, ili švercu. Isto tako, sa stajališta troškova, izgradnja kapaciteta na samom izvoru problema je najjeftinija opcija - sa dugotrajnim učinkom stabilizacije.

Možda je efikasno korištenje resursa u mirovnom procesu bio princip kojim ste se i sami rukovodili kada je Vijeće za opšte poslove EU 19. marta 2001. tražilo od mene da poboljšam efikasnost i koordinaciju u okviru angažmana na civilnoj provedbi mira. U tijesnoj saradnji sa drugim organizacijama koje rade na provedbi mira u Bosni i Hercegovini - organizacijama UN-a, uključujući i MMF i Svjetsku banku, te sa OSCE-om, SFOR-om i Evropskom komisijom, uloženi su iscrpni napor da bi se došlo do sveobuhvatnog plana reorganizacije, kojim će se bitno unaprijediti koordinacija i efikasnost. Generalni konsenzus o četiri ključne strateške oblasti, koje su temelj na kojem počiva plan reorganizacije, dokaz je da su prioriteti koje sam ja predložio, a vi podržali, u septembru 1999. godine bili i ostali istinski prioriteti. Dopustite mi da vas upoznam sa ključnim elementima konačnog prijedloga ove reorganizacije:

Prvo, tijelo u formi kabineta u kome će se nalaziti vodeći ljudi međunarodnih organizacija, i kojim će predsjedavati visoki predstavnik, a koje će biti odgovorno za izradu politike u svim oblastima, i čiji će rad pomagati međuagencijska Analitička grupa.

U središtu će se nalaziti četiri radne grupe (Task Force), koje će pokrivati ključne strateške oblasti, a to su: ekonomska reforma, povratak izbjeglica, jačanje institucija i vladavina zakona.

I konačno, nova struktura angažmana na terenu, zasnovana na novim zajedničkim oblastima odgovornosti kao i procesu uspostavljanja zajedničkih lokacija svih ključnih organizacija.

Jasno je da smo dostigli stadij u kome se mora učiniti više sa manje sredstava. Moj model reorganizacije rezultiraće međunarodnim prisustvom koje više neće biti tako glomazno niti

birokratsko, pri čemu će ukupni troškovi biti smanjeni. Moj Ured je primjer kako se to provodi u djelo. Od kada sam preuzeo ovu dužnost, moj tim i ja obezbijedili smo smanjenje budžeta OHR-a od preko 20 %. Na osnovu mojih prijedloga za reorganizaciju te očekivanog ispunjenja zadataka koji su nam povjereni, ili pak njihovoga prelaska u ruke organa vlasti BiH, biću u prilici da Upravnom odboru Vijeća za implementaciju mira ponudim dalja smanjenja od gotovo 30 % u sljedeće dvije godine.

Da naglasim: ovo su stvarni i konkretni pokazatelji, postignuti velikim zalaganjem, a ne preuranjenim proglašavanjem pobjede.

I dok reorganizacija i unapređenje efikasnosti predstavljaju nešto na čemu se kontinuirano radi, očekujem da ću već sljedeće sedmice okončati trenutnu fazu preusmjeravanja naših aktivnosti u BiH na civilnom polju. Vi ste mi najprije povjerili ovaj zadatak, a sada tražim da date svoju podršku pomenutom planu, prije no što Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira 28. februara 2002. donese odluku o tome.

Dostigli smo momenat kada možemo reći da je ustanovljen elementarni – ali čvrst – temelj za izgradnju funkcionalne i stabilne države Bosne i Hercegovine, koja će biti sposobna da izvršava svoje obaveze kako prema sopstvenim građanima, tako i na međunarodnom planu.

Da bi se izgradio taj temelj

1. kroz Plan provedbe imovinskih zakona (*Property Implementation Plan* - PLIP) doveli smo do povratka izbjeglica, istovremeno jačajući princip vladavine zakona.

Prošle godine, u šestoj godini nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma,

zabilježena je gotovo 100.000 tzv. manjinskih povrataka, a više od 102.000 imovinskih zahtjeva rezultiralo je povratom imovine – to iznosi 41 % svih zahtjeva za povrat imovine u BiH! Uskoro ćemo dostići stepen od 50 % – i na taj način ispuniti još jedan od uvjeta navedenih u smjernicama EU. Možemo biti ponosni da smo, nakon tako dugo vremena, uspjeli preokrenuti tok događaja, usprkos svim otporima.

1. Uspostavili smo moderan bankovni sistem okrenut biznisu, zasnovan na stabilnoj valuti, što je od ključne važnosti za izgradnju poslovnog ambijenta privlačnog za strana ulaganja. U ogromnoj mjeri smo pojačali napore na borbi protiv korupcije, kako bi se oduprli ovoj bolesti koja se proširila cijelom regijom.

1. Pokrenuli smo i funkcionalnu integraciju Bosne i Hercegovine, putem osnivanja nezavisnih regulatornih agencija na državnom nivou, kao što je Regulatorna agencija za komunikacije. Namjera nam je postizanje daljeg napretka u stvaranju direktnih izvora prihoda države – dat ću vam još jedan konkretan primjer – i uspostavljanju Regulatorne agencije za energetske sektor. Također ćemo Upravnom odboru uskoro predložiti i snažan i učinkovit paket pravosudnih reformi.

1. Postigli smo značajan napredak u uspostavljanju modernog javnog radio-televizijskog sistema za cijelu zemlju.

1. Zaustavili smo nacionalistički orijentirane Hrvate kada su pokušali da istupe iz okvira ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine – što je zasigurno bio najkritičniji trenutak za zemlju od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma.

1. I posljednje ali ne i manje važno, podstakli smo nastanak kritične mase političkih stranaka opredjeljenih za reforme u obliku koalicije pod nazivom Alijansa za promjene – konačno su na sceni značajne političke snage koje prihvataju

državu BiH. Uz našu podršku, oni su, između ostalog, usvojili izborni zakon i pripremili zemlju za članstvo u Vijeću Evrope.

Pred nama se i dalje nalaze velike probe. U predstojećim mjesecima moramo se suočiti sa sljedeća tri izazova – a sva tri su odlučujuća za uspjeh ili neuspjeh:

1. Prije svega, “Odluka o konstitutivnosti naroda” biće istinski test koji će dati odgovor na pitanje da li će Bosna i Hercegovina izrasti u državu čije su opredjeljenje ljudska prava i vladavina zakona. Provedba ove odluke bit će ogroman teret za još uvijek krhki politički sistem u BiH. Ovo je pravi čas da Bosna i Hercegovina pronađe unutrašnju ravnotežu, zasnovanu na međuzavisnosti svih zajednica. Samo će joj se tako pružiti prilika da stigne ostatak Evrope.
1. Dopustite da se sada okrenem izborima – drugom ključnom izazovu za zemlju. U oktobru Bosna i Hercegovina konačno sama provodi izbore. Po prvi put stranke koje su u stanju osigurati podršku većine građana ove zemlje čeka četvorogodišnji mandat.
1. I konačno, a to je bila *ceterum censeo* tokom cijelog mog mandata: izgubili smo već previše dragocjenog vremena u pokušajima da Karadžića i Mladića dovedemo pred lice pravde. Milošević je u Hagu. Karadžić i Mladić mu se moraju pridružiti – i to odmah!.

Ukratko, pred nama je nekoliko zahtjevnih mjeseci, u kojima će nam i dalje biti potrebna vaša podrška. Od suštinske je važnosti da u takvom ključnom momentu ne izgubimo

fokus. Snage koje su okrenute destrukciji i podjelama nisu u potpunosti pobijeđene. Stoga je i dalje izuzetno važno zadržati budnost.

Također, i dalje je potrebno da SFOR obezbjeđuje sigurno okruženje za civilnu provedbu mira. Štaviše, došlo je do zbližavanja između vojnog i civilnog angažmana, u zajedničkim nastojanjima da se što prije postignu održivi ciljevi.

Put na kome se nalazimo nije put bez kraja. Iz moje perspektive u Sarajevu, obrisi našeg odredišta - a to je stabilna i samoodrživa Bosna i Hercegovina - sve su jasniji. Ono za šta su mnogi prije samo nekoliko godina mislili da je nemoguće, sada je sasvim izvodljivo. Stabilna, samoodrživa Bosna i Hercegovina - zasnovana na sporazumu iz Daytonu i Pariza, i na putu ka Evropi - je dostižan cilj.

Evropa i dalje mora Bosni i Hercegovini davati jasne i praktične smjernice. To može učiniti samo ako na sebe preuzme aktivnu ulogu zahtjevnog partnera koji je istovremeno spreman da pruži pomoć - kako na ekonomskom tako i na političkom planu.

Nakon što su uspostavljeni čvrsti temelji, mislim da je vrijeme da se oprostim od ove, veoma zahtjevne, a ponekad i naizgled nemoguće, dužnosti. No, uvjeravam vas da je ovo najfascinantniji izazov sa kojim sam se ikad suočio - građani BiH zaslužuju da damo sve od sebe! Čast mi je što sam imao podršku nekih od najkvalitetnijih i najpredanijih ljudi na svijetu - kako iz BiH tako i iz međunarodnih krugova. Moj Ured, Ured visokog predstavnika, jedinstvena je institucija, koja je u posljednjih šest godina stvarala istoriju.

Sa dužnosti ću dakle otići do kraja maja. Siguran sam da će moj nasljednik, uz vašu stalnu podršku, nastaviti da gradi na čvrstim temeljima koje smo zajedno postavili.

Naša sopstvena nedavna istorija, istorija Evrope, pokazuje nam da je put od vodeće uloge do uloge partnera moguće preći u

veoma kratkom periodu. Budimo i dalje od pomoći građanima i zvaničnicima Bosne i Hercegovine na tom putu, koji – kao što svi znamo – nije nimalo lak.

Za to svakako ne treba štediti napore. I to napore svih nas.